

Nr 156

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag; given den 28 september 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

CARL GUSTAF

CARL LIDBOM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till lag om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag.

Förslaget föranleds närmast av godmansförordnanden som har meddelats i samband med laga skiften på vissa skifteslag i Ore jordregistersocken, Kopparbergs län. Gode männen har förordnats för att bevaka bortovarande delägars rätt till s. k. myrslogar, närmast naturliga slätterängar, och förvalta vad som kan tillfalla sådan delägare. Sedan alla myrslogar försålts av gode männen, avser godmansförvaltningen numera endast de influtna köpeskillingarna.

Lagförslaget innehåller bestämmelser om avveckling av godmanskapen efter utredning av frågan vem rätten till de förvaltade medlen tillkommer. Sådan utredning skall ske vid lantmäteriförrättning.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 1974.

Lagförslag

Förslag till

Lag om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag

Häri genom förordnas som följer.

1 § Förvaltar god man för bortovarande eller okända delägare i skifteslag, som undergått laga skifte, penningmedel, som erhållits vid försäljning av mark ingående i skifteslaget, får Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer förordna att godmanskapet skall avvecklas enligt denna lag.

2 § Avveckling av godmanskap sker efter förrättning. Förrättning handlägges av fastighetsbildningsmyndigheten, som därvid består av en förrättningslantmätare.

3 § Den som vill göra anspråk på förvaltade medel skall anmäla anspråket vid förrättningen. Fastighetsbildningsmyndigheten skall verkställa utredning beträffande anmälda anspråk och avgöra huruvida anspråken skall bifallas.

4 § Fastighetsbildningsmyndigheten skall skaffa de skifteshandlingar, andra handlingar och uppgifter som behövs för utredningen. Myndigheten skall vidare hålla sammanträde med dem som vill göra anspråk på förvaltade medel.

5 § Fastighetsbildningsmyndigheten skall utfärda kungörelse om tid och ställe för första sammanträde. Kungörelsen skall minst fjorton dagar före sammanträdet anslås på kommunens anslagstavla och införas i lämplig tidning. Gode mannen skall kallas till sammanträdet. Kallelsen skall i god tid före sammanträdet delges honom.

I kungörelsen och kallelsen anges ändamålet med förrättningen samt vilket skifteslag och vilka ägor förrättningen avser.

6 § Vid första sammanträdet skall fastighetsbildningsmyndigheten redogöra för förrättningens omfattning och ändamål samt bereda de närvarande tillfälle att taga del av skifteshandlingar och övrig utredning.

Den som vill göra anspråk på förvaltade medel skall föreläggas att inom viss tid, minst en månad, hos fastighetsbildningsmyndigheten muntligen eller skriftligen anmäla sitt anspråk samt förete de handlingar och meddela de upplysningar angående hävd och annat som han åberopar till stöd för anspråket. Föreläggandet skall snarast möjligt anslås på kommunens anslagstavla och införas i lämplig tidning.

7 § Fastighetsbildningsmyndigheten skall tillse att innebörden av anmälda anspråk blir klarlagd samt upprätta sammanställning över anspråken och göra de undersökningar av betydelse för utredningen som skäligen kan anses påkallade.

Härefter skall nytt sammanträde hållas. De som anmält anspråk på förvaltade medel skall därvid få tillfälle att taga del av sammanställ-

ningen. I den mån oförenliga anspråk anmälts eller förhållandena annars ger anledning till det, skall fastighetsbildningsmyndigheten redogöra för utredningen i ärendet. De närvarande skall därjämte få tillfälle att slutföra sin talan.

8 § Om det behövs, får ytterligare sammanträden hållas.

Bestämmelserna i 5 § första stycket gäller även i fråga om andra sammanträden under förrättningen än det första. Kungörelse behöver dock ej införas i tidning. Den som anmält anspråk på förvaltade medel skall kallas till sådant sammanträde. Kallelsen skall i god tid före sammanträdet delges honom.

Har vid sammanträde tillkännagivits tid och ställe för nästa sammanträde, får detta hållas utan kungörelse och kallelser.

Vid sammanträde får fastighetsbildningsmyndigheten efter hörande av dem som anmält anspråk bestämma särskild ordning för delgivning. När någon första gången kallas till sammanträde, skall delgivning av kallelsen dock alltid ske enligt allmänna bestämmelser angående delgivning.

9 § Sedan behövliga sammanträden hållits, skall fastighetsbildningsmyndigheten pröva vem som visat sådana skäl för sitt anspråk att han skall berättigas att utfå förvaltade medel som belöper på viss äga eller andel i sådan. Fastighetsbildningsmyndigheten skall uppräta förteckning i enlighet härmed.

10 § Den som anmält anspråk på förvaltade medel svarar själv för sina kostnader med anledning därav. Ersättning för förrättningskostnaderna skall utgå ur de förvaltade medlen. Omfattar förrättningen flera skifteslag, skall förrättningskostnaderna fördelas mellan skifteslagen. Fastighetsbildningsmyndigheten skall meddela beslut om grunderna för kostnadsfördelningen i samband med att förteckning enligt 9 § upprättas.

11 § Sedan förteckning enligt 9 § upprättats och beslut om grunderna för kostnadsfördelning enligt 10 § meddelats, skall fastighetsbildningsmyndigheten förklara förrättningen avslutad. Detta skall ske på sammanträde. Förteckningen och beslutet skall snarast anslås på kommunens anslagstavla.

12 § Talan mot fastighetsbildningsmyndighetens beslut avseende innehållet i förteckning enligt 9 § eller grunderna för fördelning av kostnader enligt 10 § föres genom besvär hos den fastighetsdomstol inom vars område skifteslagets mark är belägen. Besvärshandlingen inges till fastighetsdomstolen inom fyra veckor från den dag förrättningen avslutades. I fråga om förfarandet i mål som fullföljts äger 16—18 kap. fastighetsbildningslagen (1970: 988) motsvarande tillämpning.

13 § Förteckning enligt 9 § och beslut om grunderna för kostnadsfördelning enligt 10 § skall genast överlämnas till gode mannen. Vad nu sagts gäller även domstols utslag eller slutliga beslut i mål som avses i 12 §.

Sedan fastighetsbildningsmyndighetens beslut eller, om talan fullföljts mot beslutet, domstols utslag eller slutliga beslut i anledning av

sådan talan vunnit laga kraft, skall gode mannen till var och en som enligt beslutet eller utslaget äger utfå medel utge vad som av behållna medel belöper på honom samt avge sluträkning för sin förvaltning i den delen.

14 § Sedan redovisning enligt 13 § andra stycket skett, skall gode mannen överlämna återstående medel till den samfällighetsförening eller motsvarande organisation, som förvaltar för skifteslagen samfällda ägor, och avge sluträkning beträffande sin förvaltning av dessa medel.

15 § Gode mannen skall anses ha slutfört sitt uppdrag, när han fullgjort sin skyldighet enligt 13 och 14 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 28 september 1973.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, ASPLING, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM.

Statsrådet Lidbom anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *avveckling av vissa godmanskap* och anför.

1 Inledning

I samband med nu avslutade laga skiften på vissa skifteslag i Ore jordregistersocken, Kopparbergs län, förordnade Nedansiljans domsagas häradsrätt efter anmälan av förrättningslantmätaren enligt 3 kap. 1 § tredje stycket lagen (1926: 326) om delning av jord å landet (JDL) gode män för bortovarande delägare i s. k. myrslogar, dvs. sämre, i regel sankta naturliga slätterängar, inom skifteslagen. Äganderätten till myrslogarna tillkom den eller dem slogarna tillfallit genom laga fång från de ägare som antecknats vid det under 1800-talet avslutade storskiftet. Vid lagaskiftesförrättningarna styrkte ingen enskild delägare genom laga fång sin äganderätt till slogarna. Inte heller verkställdes någon närmare utredning beträffande äganderätten till dessa. I stället begagnades tillvägagångssättet med godmansförordnanden, som alltså avsåg, förutom eventuellt bortovarande delägare, samtliga ej identifierade delägare i slogarna.

Under skiftesförrättningarna sålde gode männen med rättens tillstånd de ca 600 slogarna till lantbruksnämnden i länet, som i sin tur sålde slogarna till vissa skiftesdelägare. Genom försäljningarna till lantbruksnämnden frånhändes de av gode männen företrädde delägarna sin äganderätt till slogarna. Den som kan visa laga fång från de vid storskiftet antecknade ägarna är numera hänvisad till att söka få ut ersättning ur de av lantbruksnämnden erlagda köpeskillingarna, vilka förvaltats av gode männen. De förvaltade medlen uppgick år 1971 till ca 373 000 kr.

Riksdagens justitieombudsman (JO) har i skrivelse den 14 maj 1964 till Kungl. Maj:t hemställt om åtgärder för att tillvarata de okända sakägarnas rätt till ersättning på grund av att dem tillkommande rätt till myrslogar frånhänts dem i samband med laga skifte.

Sedan Kungl. Maj:t den 23 maj 1969 förordnat att JO:s skrivelse såvitt gällde frågan om avveckling av godmanskap skulle överlämnas till förmynderskapsutredningen för att beaktas vid fullgörandet av dess uppdrag, har utredningen¹ överlämnat en promemoria (Ds Ju 1970: 24) med förslag till lag om avveckling av vissa godmanskap, som inskripts vid Nedansiljans domsagas häradsrätt. Förslaget torde få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Styrelsen för Ore fiskevårdsområde har i skrivelse den 9 augusti 1971 till Kungl. Maj:t hemställt att de förvaltade medlen disponeras på visst sätt.

Med anledning av JO:s skrivelse, förmynderskapsutredningens förslag och styrelsens för Ore fiskevårdsområde hemställan har inom justitiedepartementet upprättats en promemoria (Ds Ju 1972: 3) med förslag till lag om avveckling av vissa godmanskap för bortovarande delägare i skifteslag. Förslaget torde få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Efter remiss har yttranden över promemoriaförslaget avgetts av Svea hovrätt, lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen i Kopparbergs län, riksantikvarieämbetet, Ore kommun, Ore sockens jordägares undantagsförvaltning, Ore fiskevårdsområde samt delägarna i Nässets gemensamhetsskog nr 1 (Myrslogsskogen).

2 Myrslogarnas behandling vid storskifte och laga skifte

2.1 Storskiftet

De myrslogar som avses i JO:s ovannämnda skrivelse är belägna i Ore jordregistersocken, Kopparbergs län. F. d. generaldirektören Harald Malmbergs betänkande (SOU 1959: 31) Myrslogar i Dalarna innehåller en redogörelse för behandlingen av myrslogarna vid storskiftet inom Ore socken (s. 42—47). Av denna redogörelse framgår följande.

Storskiftet inom Ore socken påbörjades år 1824. Liksom i de flesta andra socknar verkställdes skiftet i tre etapper. Först delades socknens inägojord mellan de olika byarna (bydelningen). Därefter delades inägojorden mellan jordägarna inom byarna (åbodelningen). Sist verkställdes efter avvittring bydelning av skogsmarken.

Storskiftet inleddes med att lantmätarna påbörjade mätning och kartläggning av all socknens mark. Samtidigt verkställdes s. k. revning av inägorna. Revningen hade till syfte att få fram en uppgift om storleken eller rättare värdet av varje jordägares innehav av inägojord före

¹ F. d. hovrättspresidenten Joël Laurin (ordförande), riksdagsledamoten Astrid Bergegren, landstingsrådet Einar Gustafsson, kommunalrådet Gunnar Hejdeman, huvudredaktören Per Hilding, advokaten Magnus Lindahl, kanslichefen Tuve Lundgren samt riksdagsledamoten Bo Martinsson.

skiftet. Vid revningen skedde därför inte bara mätning utan också viss gradering av jorden. De med ledning av gradtalen framräknade reducerade talen utgjorde ett mått på vederbörande ägares andel i skifteslaget.

Revningen omfattade all socknens åker samt hägnad slog, annan ängsslog och myrslogar. Myrslogarna ingick dock inte i delningen av inägorna. Som delningsgrund användes revboksinnehållet av endast egentlig inägojord. Myrslogarna ingår alltså inte i de jordtal som vid storskiftet åsattes de då bildade fastigheterna.

Vid bydelningen av skogsmarken, som fastställdes år 1844, verkställdes gradering och beskrivning av myrslogarna. Dessa redovisades också på kartan över skogsmarken. I graderingslängden eller myrslogslängden upptogs varje myrslog under det nummer som åsatts den på kartan. Därvid angavs vidare dess namn eller uppgift om dess läge, ägarens namn och slogens avkastning i lass hö. Med utgångspunkt från denna avkastning åsattes slogarna också jordtal, varvid två lass hö beräknades utgöra ett reducerat snesland.

Beträffande myrslogslängdens uppgifter om ägare anförs i betänkan-
det:

Vid uppgörandet av myrslogslängden förelåg uppenbarligen vissa svårigheter för angivandet av innehavaren. Vidare anmäldes ofta sedan en skogstrakt genomforscats att ytterligare ej förut upptagna slogar fanns. Slogar kunde ha övergetts av tidigare brukare men omhändertagits av andra. I den med skogsinnehavarna i december 1842 kollationerade myrslogslängden finns upptagna åtskilliga slogar, för vilka angivits okänd innehavare eller "Orsa okänt" eller "Helsingar okänt".

Vid bydelningen av skogsmarken tillgodofördes myrslogarna andel i skogen för sina jordtal på samma sätt som byarna. Härigenom blev de utbrutna byskogarna samfällda för byns hemman och de inom skogarna liggande myrslogarna. Slogarna låg dock så spridda att de till stora delar inte kom att ligga inom skogen till den by, till vilken myrslogsägaren hörde. Härigenom uppkom "inombys" och "utombys" myrslogar. De senare innehades av person i annan by än den till vilken den omgivande skogsmarken hörde. Ett tredje slags myrslogar blev de som innehades av utsocknes personer eller okända.

Vid de efter storskiftet företagna åbodelningarna av byarnas skogar behandlades det på myrslogarna belöpande skogsanslaget på olika sätt. Ibland bröts skogsanslaget ut och lades som s. k. stängfång vid varje myrslog eller som ett för flera myrslogar gemensamt skogsområde.

2.2 Laga skiftet

Olika frågor rörande myrslogarna i Ore socken har varit föremål för rättslig prövning i ett flertal mål i samband med laga skifte på Nässets by. I rättsfallet NJA 1947 s. 509 gällde tvisten huvudsakligen frågan

om äganderätten till viss utombys myrslog. Hovrätten, vars utslag fastställdes av högsta domstolen, fann slogen tillhöra den eller dem som slogen tillfallit genom laga fång från de vid bydelningen av skogsmarken och myrslogarna antecknade ägarna.

JO:s tidigare nämnda skrivelse till Kungl. Maj:t föranleddes av anmärkningar mot handläggningen av laga skifte på Sunnanheds, Norrboda och Sörboda byars sammanförda skifteslag. På samma sätt som vid denna förrättning behandlades myrslogarna emellertid också vid ungefär samtidigt företagna laga skiften på Dalbys, Nässets och Östansjö—Östansviks skifteslag.

Beträffande myrslogarnas behandling vid laga skiftet på Sunnanheds, Norrboda och Sörboda byars skifteslag, vilken förrättning pågick åren 1943—1963 och sedermera fastställdes, utvisar förrättningshandlingarna följande.

Samtliga myrslogar inom skifteslaget intogs i hävdeförteckningen. Som ägare av slogarna antecknades i hävdeförteckningen och i de särskilda äganderättsutredningarna för byarna rättsinnehavarna efter de vid bydelningen av socknens skogsmark i samband med storskiftet antecknade ägarna i myrslogslängden. Eftersom äganderätten till slogarna var oklar, gjorde förrättningslantmätaren jämlikt 3 kap. 1 § tredje stycket JDL sådan anmälan som numera avses i 18 kap. 4 § föräldrabalken (FB). Genom beslut den 18 maj 1948 förordnade Nedansiljans domsagas häradsrätt gode män med uppgift att bevaka bortovarande delägares rätt till myrslogar. Genom köpekontrakt i november 1952 sålde gode männen samtliga myrslogar med okända ägare till lantbruksnämnden i Kopparbergs län för en sammanlagd köpeskilling av mer än 22 000 kronor. Försäljningen tillstyrktes av överförmyndaren och godkändes av häradsrätten genom beslut den 19 januari 1953. Beslutet vann laga kraft.

Sedan delägarna i skifteslagen uttalat sina önskemål om förvärv av myrslogar, sålde lantbruksnämnden slogarna till vissa skiftesdelägare genom köpebrev den 23 maj 1953. Försäljningarna redovisades i generalsammandragen för de tre byarna. Den köpeskilling som erhållits vid försäljningen till lantbruksnämnden nedsattes i allmänt förvar hos överexekutor enligt lagen (1927: 56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar.

Äganderättsutredningen beträffande alla byar inom skifteslaget slutbehandlades vid sammanträde den 14 november 1955. Kungörelse enligt lagen (1932: 226) med särskilda bestämmelser om lagfart inom vissa delar av Kopparbergs län utfärdades av häradsrätten den 16 januari 1956.

Genom utslag den 3 oktober 1956 förordnade ägodelningsrätten om sammanläggningar enligt 7 § lagen (1932: 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län

(dalalagen) och 4 § lagen (1943: 302) med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län. I sammanläggningarna ingick ett stort antal myrslogar.

I ett mål om bättre rätt till en av de myrslogar, som omfattades av försäljningen till lantbruksnämnden fann Svea hovrätt i dom den 20 december 1968 att gode mannen varit behörig att företräda ägarna till slogen och att försäljningen till lantbruksnämnden därför på grund av häradsrättens laga kraft vunna beslut är bindande för den eller dem som numera kan visa laga fång till slogen. Högsta domstolen avslag i beslut den 11 juli 1969 ansökan om prövningstillstånd.

Gode mannens försäljning av myrslogar inom Östansjö—Östansviks skifteslag utvecklade sig efter en annan linje än inom de övriga skifteslagen, där slogarna såldes för 2 000 kr för varje uppskattat hektar. Detta pris ansågs representera marknadsvärdet före laga skiftet. Myrslogarna inom Östansjö—Östansvik såldes av gode mannen direkt till enskilda intressenter efter ett anbudsförfarande. Detta förfarande medförde att priset blev 6 000 kr per uppskattat hektar. Härvid förlitade sig köparna på att de efter tjugo år skulle få tillbaka köpeskillningarna jämte ränta i enlighet med förrättningsmannens och berörda myndigheters utfästelser i samband med att lösningen med godmansförordnanden valdes vid laga skiftena. Vidare bedömde köparna antagligen att risken för bifall till anspråk från myrslogspretendenter var ringa.

I november 1971 avslutades äganderättsutredningsförrättning beträffande Arvets by i Ore socken. Förrättningen, som handlades enligt lagen (1962: 270) om äganderättsutredning, lagfart och sammanläggning av fastigheter i vissa fall (ÅUL), omfattade bl. a. något hundratal myrslogar. I det övervägande antalet fall ansågs äganderätten till slogarna tillkomma ägarna av kringliggande mark. Besvär har anförts över förrättningen men ännu ej prövats.

Förordnande om äganderättsutredning har numera meddelats beträffande alla myrslogar i Ore socken, som hittills inte berörts av sådan utredning.

3 Tidigare förslag

3.1 JO:s skrivelse

Medan laga skiftet på Sunnanheds, Norrboda och Sörboda sammanförda skifteslag ännu pågick framförde som tidigare nämnts vissa skiftesdelägare klagomål hos JO mot förrättningens handläggning. Klagomålen riktade sig bl. a. mot att förrättningslantmätaren underlåtit att verkställa utredning angående äganderätten till de inom skifteslaget belägna myrslogarna och i stället hemställt hos häradsrätten om förordnande av gode män med uppgift att bevaka okända myrslogsägars rätt.

I skrivelse den 31 augusti 1962 till förrättningslantmätaren anförde JO att varken ordalydelsen av gällande författningar angående äganderättsutredning eller motiven till dessa gav något stöd för en sådan tolkning av bestämmelserna att det skulle ha ålegat förrättningslantmätaren som en tjänsteplikt att vid förrättningen inhämta närmare upplysningar om delägarnas äganderättsanspråk beträffande myrslogarna och hur dessa hävdats. Med hänsyn härtill fann JO att förrättningslantmätaren uppenbarligen inte kunde anses ha gjort sig skyldig till tjänstefel. Den såsom ersättning för en klarläggande äganderättsutredning valda utvägen med godmansförordnande och försäljning av myrslogarna var emellertid enligt JO:s mening inte tillfredsställande. Förrättningslantmätarens befattning därmed var dock inte av beskaffenhet att kunna läggas honom till last såsom fel. Däremot borde enligt JO frågan, huruvida häradsrätten haft tillräckliga skäl att godkänna myrslogarnas försäljning till lantbruksnämnden utan närmare utredning av förekommande äganderättsanspråk och hävd, utredas för att belysa om det allmänna bör medverka till en äganderättsutredning som kan läggas till grund för anspråk på att utbetomma del av köpeskillingen för de försålda myrslogarna.

Härefter tog JO i ett särskilt ärende upp frågorna om häradsrättens åtgärder att förordna gode män och att bevilja tillstånd till försäljningen av myrslogarna samt om nedsättningen i allmänt förvar av de vid försäljningen erhållna beloppen. Detta ärende utmynnade i den tidigare nämnda skrivelsen den 14 maj 1964 till Kungl. Maj:t.

I skrivelsen anfördes beträffande godmansförordnandena att det kunde tagas för visst att förordnandena ej skulle skada delägarna och att häradsrättens åtgärd att förordna gode män därför inte föranleder något JO:s vidare yttrande. I fråga om häradsrättens beslut att godkänna försäljningen uttalar JO att han visserligen för sin del anser att laga förutsättningar ej förelåg för ett godkännande men att det är uppenbart att häradsrättens på en annan uppfattning grundade åtgärd ej kan läggas häradsrätten till last såsom fel. Vad slutligen angår nedsättningen i allmänt förvar anför JO att överexekutor förfarit felaktigt genom att tilllåta nedsättningen men att någon åtgärd gentemot de för överexekutorsärendena ansvariga ämbetsmännen numera ej kan ifrågakomma. De nedsatta beloppen borde dock återtas av lantbruksnämnden, som förbehållit sig rätt att återta nedsatta belopp, och därefter återställas till gode män för myrslogsägarna. JO uttalar vidare i skrivelsen som sin åsikt att det hade bort vara möjligt att genom lämpliga åtgärder från förrättningsmännens sida skapa klarhet om äganderätten åtminstone beträffande några av myrslogarna. Möjligheterna härtill är enligt JO ännu inte försuttna, ehuru den vars rätt kan styrkas nu måste hänvisas till att utta sin andel ur de vid försäljningen influerna medlen. Avslutningsvis anför JO följande.

Omständigheterna i förevarande fall synes mig vara sådana, att det med fog kan ifrågasättas om icke från det allmännas sida sådana åtgärder bör vidtagas som kan leda till att därtill berättigade personer kommer i åtnjutande av de medel som rätteligen hör till dem. Till stöd härför vill jag framhålla att någon egentlig äganderättsutredning rörande myrslogarna icke skedde vid skiftesförrättningen, att framställningen om förordnande av gode män för myrslogsägarna, såvitt handlingarna utvisar, skedde utan att dessa, av vilka många måhända icke hade klart för sig konsekvenserna av 1947 års rättsfall och som därför antagligen utgick från att myrslogarna var tillbehör till fastigheterna, dessförinnan fått sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och uppfattat att det var nödvändigt för dem att särskilt anmäla äganderättsanspråk beträffande myrslogar och meddela upplysningar rörande hävdeförhållandena, samt att tillstånd till försäljningen lämnats utan att detta kan anses ha legat i samtliga myrslogsägars intresse och utan att ens tillfälle beretts dem att hävda sina anspråk. De omständigheter, under vilka myrslogsägarna sålunda frånhänts sin äganderätt och viktiga rättsprinciper på grund av hänsynstagande till så kallade praktiska skäl icke blivit tillbörligen beaktade, är enligt min mening ägnade att rubba förtroendet till det allmännas organ, om icke det allmänna gör åtminstone ett försök att skapa klarhet i äganderättsförhållandena.

Jag avser icke att det allmänna skulle påtaga sig någon fullständig utredning av äganderättsförhållandena. Detta bör helt visst ankomma på dem, som gör anspråk på andel i köpeskillingen för myrslogarna. Vad jag åsyftar är allenast att det allmänna hjälper de enskilda med utredningen i huvudsaklig överensstämmelse med vad som stadgats i 1962 års lag om äganderättsutredning, lagfart och sammanläggning av fastigheter i vissa fall i Kopparbergs län.

Det framstår som sannolikt att en sådan utredning i syfte att klargöra äganderättsförhållanden i åtminstone en del av fallen skulle leda till positivt resultat. Det kan dock med visshet antagas att det i ett stort antal fall visar sig omöjligt att uppnå den klarhet, som erfordras för utbetalning av andel i medlen. Gode männen skulle med andra ord ej kunna befrias från sina uppdrag utan nödgas för all framtid förvalta beloppen i fråga.

En ordning sådan som den nyss antydda är uppenbarligen icke tillfredsställande. Det vore från skilda synpunkter önskvärt om medlen efter förloppet av viss tid kunde — eventuellt utan att vederbörandes rätt prekluderades — på något sätt nyttiggöras. Detta skulle också vara till fördel från allmän synpunkt eftersom gode männen då kunde entledigas samt häradsrätten och överförmyndaren befrias från sina uppgifter i avseende å godemanskapen. Problemet är ej begränsat till fall av den särpräglade art varom förevarande ärende handlar. Liknande fall kan uppkomma så snart någon förordnas att bevaka en okänd persons rätt, dock ej då det gäller okänd delägare i dödsbo. För fall av sistnämnda slag inträder alltid preskription efter förloppet av en längre eller kortare tid. Det har emellertid påpekats för mig att fall motsvarande de här behandlade kan föreligga och faktiskt även föreligger beträffande dödsbon efter personer, som avlidit före arvslagens tillkomst (se Walin: Ärvdabalken, 1963 s. 310). På grund av att det i äldre rätt saknades regler motsvarande den i nuvarande 16 kap. 4 § ärvdabalken (ÄB) upptagna allmänna tioårspreskriptionen kan — om sådan kungörelse som avses i nuvarande 16 kap. 2 § ÄB ej utfärdats — fortfarande finnas godmanskap avseende

okända dödsbodelägare, vilka godmanskap det med nuvarande lagstiftning ej är möjligt att avveckla.

En tänkbar lösning av fall sådana som de nu antydda skulle kunna vara att beloppen i fråga efter viss tid, exempelvis tjugu år, tillfördes allmänna arvsfonden, eventuellt med någon garanti från statens sida att hålla därefter möjligen uppdykande pretender, som kunde styrka sin rätt, skadeslösa.

Med stöd av den befogenhet som tillkommer mig enligt instruktionen för riksdagens ombudsmän, får jag härigenom framlägga här berörda spörsmål och synpunkter för den åtgärd, vartill Eders Kungl. Maj:t må finna framställningen föranleda.

Efter det att JO avlåtits sin skrivelse till Kungl. Maj:t har lantbruksnämnden återtagit de hos överexekutor nedsatta beloppen. Medlen har tillställts gode män för myrslogsägarna och förvaltas numera av gode männen.

3.2 Förmynderskapsutredningens promemoria

Förmynderskapsutredningens promemoria (Ds Ju 1970: 24) angående avveckling av vissa godmanskap, som inskrivits vid Nedansiljans domsagas häradsrätt överlämnades samtidigt med utredningens betänkande (SOU 1970: 67) Förmynderskap. Betänkandet innehåller bl. a. förslag till lag om avveckling av vissa äldre godmanskap. Detta förslag syftar till att avveckla godmanskap för bortovarande eller okänd arvinge till någon som avlidit före den 1 januari 1929 eller testamentstagare efter någon som avlidit före den 1 januari 1931. Avvecklingen skall enligt förslaget tillgå så, att gode mannen inom tre månader från lagens ikraftträdande skall inleverera förvaltade medel till statskontoret. Den som vill göra anspråk på inlevererade medel skall inom två år från ikraftträdandet göra ansökan hos förmynderskapsdomstolen vid äventyr att han annars förlorar sin rätt. Därefter prövar rätten för varje godmanskap om någon som anmält anspråk på medlen är berättigad till dessa eller om de skall tillfalla allmänna arvsfonden.

I sin promemoria behandlar utredningen frågan om avveckling av de godmanskap som tillkommit för bevakning av bortovarande myrslogsägars rätt. Utredningen konstaterar att frågan rör myrslogar endast inom Dalbyns skifteslag, Sunnanheds, Norrboda och Sörboda sammanförda skifteslag samt Nässets och Östanviks skifteslag i Ore socken. Det i promemorian framlagda förslaget till lag om avveckling av vissa godmanskap, som inskrivits vid Nedansiljans domsagas häradsrätt bygger på den förutsättningen att särskild lagstiftning, utformad med ÅUL såsom förebild, genomförs för att möjliggöra utredning som kan läggas till grund för anspråk på att få ut del av köpeskillingen för de försålda myrslogarna. Som mönster för förslaget har utredningen använt sitt förslag till lag om avveckling av vissa äldre godmanskap. Vidare anförs i promemorian följande.

Till skillnad från de äldre godmanskapen är här fråga om gode män, som förordnats i enlighet med nu gällande lag. Denna skillnad är dock icke av avgörande natur. Vad som enligt utredningens mening är av väsentligt större betydelse är att de medel, som förvaltas av gode männen för myrslogsägarna, icke utgörs av arvsmedel där staten eller allmänna arvsfonden i sista hand är arvsberättigad utan av medel som uppkommit genom fastighetsförsäljning inom en enda socken. Det är mycket troligt att en stor del av ortsbefolkningen på grund av arv egentligen var ägare till de försålda myrslogarna. Säkert torde vara att alla presumtiva ägare till myrslogarna på ett eller annat sätt hade anknytning till socknen. Utredningen anser därför att medlen slutligen bör komma socknen till godo och icke tillfalla staten. Här bör nämnas, att ifrågavarande skifteslag enligt uppgift täcker i det närmaste hela socknens yta. Socken sammanfaller geografiskt med Ore kommun.

Medlen bör enligt utredningen tillfalla en fond, vilken förvaltas av kommunen enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Det synes lämpligt att det föreskrivs att fondens medel används för ett ändamål som har anknytning till marken och dess användning. Det lämpligaste objektet är därför enligt utredningens mening naturvården, kanske främst landskapsvården.

Enligt förarbetena till naturvårdslagen har kommunerna — även om beslutanderätten enligt lagen tillagts statliga organ — en viktig roll i naturvårdsarbetet (jfr bl. a. SOU 1962: 36 s. 388 och prop. 1963: 71 s. 115). Det har sålunda ansetts motiverat att kommunerna engagerar sig ekonomiskt för att skaffa sina invånare tillgång till naturområden för rekreation och friluftsliv. Man har också betonat att det är angeläget att kommunerna inom andra delar av naturvården, exempelvis i fråga om strandskyddet och landskapsvården, tar initiativ till åtgärder och på annat sätt medverkar.

Med hänsyn till det sagda finner utredningen, att frågan om godmanskapens avveckling bör lösas så att gode männen inlevererar medlen till Ore kommun och sedan entledigas.

Avslutningsvis framhåller utredningen att närmare bestämmelser om fonden och dess förvaltning visserligen enligt förslaget skall meddelas av Kungl. Maj:t men att utredningen förutsätter att socknens invånare får ett avgörande inflytande när det gäller medlens användning.

3.3 Framställning från Ore fiskevårdsområde

I sin skrivelse den 9 augusti 1971 till Kungl. Maj:t hemställer styrelsen för Ore fiskevårdsområde att de av god man för bortovarande myrslogsdelägare förvaltade penningmedlen inlevereras till fiskevårdsområdet för att avsättas till en fond, benämnd Ore fiskevårdsfond. Fonden skulle stå under förvaltning av fiskevårdsområdet. Sedan utbetalning skett till dem, vilkas rätt till andel i medlen kunnat styrkas på sätt som föreskrivs i särskild lag, skulle fondens medel användas till fiskevårdande åtgärder inom Ore socken i fiskevatten som förvaltas och disponeras av Ore fiskevårdsområde.

Styrelsens hemställan om angivna disposition av medlen gäller endast om medlen inte skall återgå till köparna av myrslogarna eller överföras

till de berörda skifteslagen för att ställas under gemensam förvaltning. Som skäl för hemställan anförs, att de okända myrslogsägarna i huvudsak utgörs av de nuvarande skifteslagsdelägarna samt att det är av vikt att medlen ställs under en förvaltning över vilken skifteslagsdelägarna har inflytande.

4 Förslaget i promemorian Ds Ju 1972: 3

I den inom justitiedepartementet upprättade promemorian framhålls till en början att av det i avsnitt 2.2 berörda rättsfallet från år 1947 framgår att äganderätten till de vid storskiftet i Ore socken i myrslogslängden upptagna myrslogarna vid tiden för laga skiftet tillkom dem som slogarna hade tillfallit genom en obruten fångeskedja från de i myrslogslängden antecknade ägarna. Vidare framgår av utgången i det av Svea hovrätt år 1968 avgjorda målet angående bättre rätt till viss myrslog, att äganderätten till myrslogarna frånhänts ägarna genom försäljningen till lantbruksnämnden. Äganderätten har sålunda förvandlats till ett anspråk på ersättning ur den av lantbruksnämnden erlagda och av god man förvaltade köpeskillingen.

Även om det inte ålegat förrättningslantmätaren som en tjänsteplikt på grund av den för förrättningen gällande lagstiftningen att vid laga skiftet verkställa någon närmare utredning av äganderättsförhållandena beträffande myrslogarna, framstår enligt promemorian resultatet av den som ersättning för en sådan utredning valda utvägen med godmansförordnanden såsom klart otillfredsställande. Vad sakägarna angår har inte bara deras äganderättsanspråk på myrslogar och det ägokrav som dessa representerade vid skiftet övergått till anspråk på andel i försäljningssumman utan också deras möjligheter att hävda anspråken försämrats. Det torde nämligen åligga den som gör anspråk på de av god man förvaltade medlen att på egen bekostnad och utan medverkan av någon myndighet förebringa fullständig utredning om de förhållanden på vilka anspråket grundas. Vidare innebär godmansförordnandena och försäljningen av myrslogarna för det allmännas del att i praktiken godmanskapen inte kan avvecklas enligt gällande lagstiftning.

Med hänsyn till vad som nu anförts bör, sägs det i promemorian, särskild lagstiftning genomföras för att lösa problemen. Denna lagstiftning bör syfta dels till att möjliggöra utredning av äganderättsförhållandena beträffande slogarna, så att de av god man förvaltade medlen kan i största möjliga utsträckning utges till dem som skulle ha varit att anse som ägare, om försäljningen inte hade ägt rum, och dels till att avveckla godmanskapen. En sådan lagstiftning är visserligen, såvitt känt, påkallad endast beträffande myrslogar inom Dalbyns, Nässets och Östanviks skifteslag samt Sunnanheds, Norrboda och Sörboda sammanförda skifteslag i Ore jordregistersocken. Tillämpnings-

området anses dock inte böra formellt inskränkas till dessa ägor utan lagstiftningen föreslås få generell giltighet. Däremot bör den enligt promemorian få en sådan utformning att den inte kan åberopas som stöd för framtida godmansförordnanden i likartade fall.

Mönstret till en lagstiftning i syfte att få till stånd utredning av äganderättsförhållandena kan naturligen hämtas från bestämmelserna om äganderättsutredning, påpekas det i promemorian. Dessa finns numera i lagen (1971: 1037) om äganderättsutredning och legalisering (ÄLL). Denna lag trädde i kraft den 1 januari 1972, då ÄUL upphävdes.

Äganderättsutredning enligt ÄLL tillgår i korthet på följande sätt. Utredningen påbörjas efter förordnande av länsstyrelsen som i ärendet skall samråda med inskrivningsmyndigheten och andra myndigheter. Utredningen sker vid förrättning som handläggs av fastighetsbildningsmyndigheten. Bestämmelserna i 4 kap. fastighetsbildningslagen (1970: 988) om fastighetsbildningsförrättning äger i stor utsträckning motsvarande tillämpning vid äganderättsutredningsförrättning. Fastighetsbildningsmyndigheten skall inleda förrättningen med att skaffa utdrag ur fastighetsregistret och upprätta sammanställning över lagfarts- och andra inskrivningsförhållanden. Därefter skall minst ett sammanträde med sakägarna hållas. Till första sammanträdet skall utfärdas kungörelse om tid och ställe för sammanträdet. Kungörelsen skall hållas tillgänglig hos kommunstyrelsen minst fjorton dagar före sammanträdet. Dessutom skall meddelande om kungörelsens huvudsakliga innehåll anslås på kommunens anslagstavla och införas i lämplig tidning. Personliga kallelser skall tillställas och delges samtliga kända sakägare enligt föreskrifterna i 4 kap. FBL. Vid första sammanträdet skall sakägarna få ta del av den dittills verkställda utredningen. De skall också föreläggas att inom viss tid, minst en månad, anmäla sina anspråk på äganderätt samt förete sådana handlingar och meddela sådana upplysningar som kan vara av betydelse för äganderättsutredningen. Fastighetsbildningsmyndigheten skall klarlägga innebörden av de anspråk som anmäls och upprätta sammanställning över anspråken och vad som i övrigt är av betydelse för utredningen. Därefter skall nytt sammanträde hållas, varvid sakägarna skall få ta del av sammanställningen och slutföra sin talan. Med alla kända sakägares medgivande behöver emellertid inte mer än ett sammanträde hållas. Fastighetsbildningsmyndighetens slutliga prövning tar sig uttryck i en s. k. äganderättsförteckning. I denna redovisas vem som bör anses vara ägare till varje särskild fastighet eller till mark inom fastighet eller inom samfällighet enligt FBL. Kostnaderna för äganderättsutredningsförrättning fördelas mellan sakägarna efter vad som är skäligt. Mot fastighetsbildningsmyndighetens beslut får talan fullföljas till fastighetsdomstolen enligt bestämmelserna i 15 kap. FBL. När det gäller förfarandet i fullföljt mål innehåller ÄLL en generell hänvisning till 16—18 kap. FBL.

Bestämmelserna i ÄLL om äganderättsutrednings yttre gång anses i promemorian väl lämpade också för sådan utredning som här är i fråga. Utredningen bör således ske vid förrättning. Vissa avvikelser från regleringen i ÄLL är dock enligt promemorian påkallade med hänsyn till de särpräglade förhållanden som råder i fråga om myrslogarna.

De frågor som skall avgöras vid en förrättning med här avsett syfte är invecklade, svårbedömda och grannliga. Även om några bestämda uttalanden om storleken av förrättningskostnaderna inte kan göras f. n., är det sannolikt att kostnaderna blir relativt betydande. Inte minst angelägenheten av att kostnaderna hålls nere ställer sålunda stora krav på handläggningen. Med hänsyn härtill bör det enligt promemorian ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att ta initiativ till förrättningen och förordna förrättningsman. I detta sammanhang framhålls att utredningen, även om den syftar till avveckling av flera olika godmanskap, givetvis bör ske vid en och samma förrättning, när godmanskapen avser enahanda förhållanden såsom fallet är i fråga om myrslogarna i Ore.

Det låter sig i och för sig tänkas att ålägga förrättningsmannen att verkställa en fullständig utredning angående rätten till de av god man förvaltade medlen. Det måste dock antas att resultatet av en sådan utredning skulle bli negativt i fråga om åtskilliga av de aktuella ägorna och att kostnaderna inte skulle stå i rimlig proportion till värdet av de förvaltade medlen. Förrättningens omfattning bör därför, anfördes det i promemorian, begränsas till en utredning rörande befogenheten av anspråk som framställs. Den som vill göra anspråk på medlen bör sålunda i förrättningens inledningsskede beredas tillfälle att anmäla sitt anspråk. Utredningen bör därefter koncentreras till de ägor som anmälda anspråk avser för att slutligen utmyнна i en prövning huruvida anspråken är grundade eller ej. Förrättningsmannens avgörande måste givetvis vara bindande för gode mannen vid dennes redovisning av medlen.

Om man huvudsakligen utgår från förhållandena i Ore, bör enligt promemorian beträffande prövningen av anmälda anspråk gälla följande. Som utgångspunkt för utredningen måste rimligen användas de förrättningshandlingar från laga skiftena som innehåller uppgifter om myrslogarna. Förrättningsmannens första åtgärd bör därför vara att skaffa dessa handlingar. Vidare är de vid gode männens försäljning av myrslogarna till lantbruksnämnden upprättade köpehandlingarna nödvändiga för att en fördelning av de förvaltade medlen på de olika ägorna skall kunna göras. Också andra tillgängliga officiella uppgifter som kan ha betydelse för utredningen bör inhämtas i inledningsskedet, t. ex. från jordregistret och lagfarts- eller fastighetsboken. Det är emellertid inte möjligt att mera exakt ange vilka handlingar och uppgifter som kan vara behövliga för utredningen utan det anses böra överlämnas

till förrättningsmannen att efter eget bedömande insamla erforderligt utredningsmaterial.

Sedan ett så fylligt uppgiftsunderlag som förhållandena tillåter insamlats från register, förrättningsakter och andra offentliga handlingar, bör de som vill göra anspråk på de förvaltade medlen beredas tillfälle att ta del av utredningen, sägs det vidare i promemorian. Detta bör ske vid sammanträde under förrättningsmannens ledning. Sammanträdet skall givetvis förläggas till någon plats i anslutning till de aktuella skifteslagens mark. Liksom vid äganderättsutredningsförrättning bör kungörelse om första sammanträdet anslås på kommunens anslagstavla och införas i lämplig tidning för att kännedom om förrättningen skall få så stor spridning som möjligt. Personliga kallelser till första sammanträdet kan uppenbarligen inte utfärdas utom till gode mannen.

Beträffande gode mannens ställning vid förrättningen anförs i promemorian följande. Gode mannen är ställföreträdare för dem som medlen rätteligen tillkommer i den mån dessa är bortovarande och inte själva kan framställa sina anspråk. Gode mannen är därför behörig att föra talan vid förrättningen. Hans uppgift torde närmast bli att tillse att uppenbart orimliga anspråk inte bifalles till men för bortovarande delägare. Dessas intressen får, om de inte själva kan göra anspråk på medlen, anses gå ut på att medlen såsom föreslås i det följande kommer till allmän nytta för bygden. Det bör däremot inte ankomma på gode mannen att själv framställa anspråk för bortovarande delägares räkning.

Vid första sammanträdet bör enligt promemorian förloppet vara i huvudsak detsamma som vid äganderättsutredning i normalfallet. Sammanträdet bör alltså mynna ut i ett föreläggande för den som vill göra anspråk på de förvaltade medlen att inom viss tid anmäla sitt anspråk hos förrättningsmannen samt tillföra utredningen det material över vilket han disponerar. En minimitid synes lämpligen böra föreskrivas i lag men förrättningsmannen får med hänsyn till omständigheterna avgöra, om längre frist behövs. Föreläggandet bör emellertid inte ha preklusiv verkan. Den omständigheten att kännedom om anspråk vinnes först efter anmälningstidens utgång bör inte medföra att anspråket ej beaktas.

Sedan tiden för anmälan av anspråk gått ut, bör en sammanställning upprättas över anmälda anspråk och vad som i övrigt kommit fram av betydelse för utredningen, anförs det i promemorian. Förrättningsmannen bör därvid verkställa de kontroll- och kompletteringsåtgärder som kan ske utan alltför stora svårigheter. Att i lag närmare precisera omfattningen av förrättningsmannens utredningsskyldighet låter sig knappast göra, utan frågan härom torde få överlämnas till förrättningsmannens omdöme. Kostnaderna för utredning beträffande viss äga bör givetvis stå i rimligt förhållande till vad som av de förvaltade medlen belöper på ägan.

När sammanställningen är upprättad, bör enligt promemorian åtminstone ett ytterligare sammanträde hållas, varvid intressenterna, där ibland gode mannen, får tillfälle att ta del av sammanställningen samt argumentera för och emot de anspråk som framställts. Möjlighet bör finnas att hålla flera sammanträden än två. Däremot torde det inte finnas behov av någon möjlighet att slutföra utredningen redan vid första sammanträdet. Också till andra förrättningsammansammanträden än det första bör kungörelse om tid och ställe för sammanträde utfärdas, men det synes inte nödvändigt att den införs i tidning. Vidare bör de som anmält anspråk och alltså för talan vid förrättningen erhålla personliga kallelser. I likhet med vad som enligt 4 kap. 19 § andra stycket FBL gäller vid fastighetsbildningsförrättning bör kallelse kunna ske genom att förrättningsmannen vid sammanträde tillkännager tid och plats för nästa sammanträde.

När behövt antal sammanträden hållits, skall förrättningsmannen enligt vad som tidigare sagts ta ståndpunkt till befogenheten av anmälda anspråk, framhålls det i promemorian. Han skall med andra ord på grundval av utredningen pröva om den som anmält anspråk eller dennes rättsföreträdare vid tidpunkten för gode männens försäljning av myrslogarna varit ägare till sådan äga eller del därav. Om så visar sig vara fallet, skall vederbörande förklaras berättigad att av de förvaltade medlen få ut så stor del som belöper på myrslogen eller andel därav. Beslutet kan lämpligen ges formen av en äganderättsförteckning av samma slag som upprättas vid äganderättsutredning enligt ÄLL. Det exakta beloppet av vad som skall utges till var och en som anmält anspråk och fått detta godtaget kan inte anges i beslutet. Av detta skall dock framgå hur stor kvotdel av förvaltade medel som skall tillfalla var och en vid den slutliga fördelning av behållningen som måste göras av gode mannen. Denna kvotdel bör motsvara den del av den sammanlagda köpeskillingen för alla myrslogar inom ifrågasvarande skifteslag som faller på den aktuella ägan eller andelen.

Vad angår styrkan av den bevisning som bör krävas för att någon vid förrättningen skall förklaras berättigad att få ut del av de förvaltade medlen, anförs i promemorian att ledning kan hämtas från tillvägagångssättet vid vanlig äganderättsutredning. Enligt motivuttalanden och praxis är vid sådan utredning ett obesträtt anspråk i förening med hävd tillräckligt som grund för att ta upp vederbörande som ägare i äganderättsförteckningen. Motsvarande bör gälla vid förrättning av nu ifrågasvarande slag, varvid det självfallet är hävden före myrslogarnas försäljning till lantbruksnämnden som är utslagsgivande. Det kan enligt promemorian även tänkas att ett obesträtt anspråk, trots att hävd i egentlig mening inte kan åberopas, bör godtagas, om anspråket vinner stöd av andra omständigheter.

Den som gör anspråk på del i de förvaltade medlen bör, påpekas i

promemorian, själv svara för de kostnader som han lägger ned för att hävda sitt anspråk och som kan avse exempelvis inställelse vid förrättningsammansråde eller anlåtande av juridiskt biträde. Motsvarande princip gäller utan uttryckliga lagbestämmelser vid såväl fastighetsbildningsförrättning som förrättning enligt ÄLL. En förrättning av nu ifrågavarande slag kan emellertid komma att utveckla sig till ett i utpräg- lad grad rättegångsliknande förfarande med klara partsmotsättningar. Principen bör därför i detta sammanhang komma till direkt uttryck i lagtexten. Vad angår gode mannens kostnader för tillvaratagande av den rätt som tillkommer delägare vilka icke själva för talan vid förrättningen följer det av reglerna i FB att dessa kostnader skall uttas av de förvaltade medlen.

Vad åter gäller själva förrättningskostnaderna, dvs. sådana kostnader som avses i 2 kap. 6 § sista stycket FBL, talar skäl för att staten svarar för dessa i samma utsträckning som vid äganderättsutredningsförrättning. Det slutliga ställningstagandet beträffande statsbidragets storlek bör enligt promemorian dock ankomma på Kungl. Maj:t. En förhandsuppskattning av kostnaderna för en förrättning angående myrslogarna i Ore är inte möjlig att göra med någon större grad av säkerhet. Som jämförelse kan dock nämnas att av de kostnader, som vid äganderättsutredningsförrättningen beträffande Arvets by i Ore påfördes sakägarna, ungefär 90 kr belöpte på varje myrslog.

I den mån förrättningskostnaderna inte betalas av staten bör de enligt promemorian utgå ur de av god man förvaltade medlen, innan dessa slutredovisas. Härigenom kommer kostnaden automatiskt att slutligt belasta alla delägare i medlen i proportion till deras andelar. Om förrättningen — såsom fallet torde bli i fråga om myrslogarna i Ore — omfattar flera skifteslag, bör kostnaderna emellertid fördelas mellan skifteslagen, eftersom kapitaltillväxten kan ha gestaltat sig olika för de skilda skifteslagen. Någon annan praktiskt användbar fördelningsgrund står, sägs det i promemorian, inte till buds än det pris som åsattes slogarna vid försäljningarna till lantbruksnämnden, även om en fördelning enligt denna princip kan sägas inte vara helt rättvisande med hänsyn till att försäljningarna ägde rum vid skilda tidpunkter. Delägarna inom varje skifteslag bör alltså tillsammans påföras så stor del av förrättningskostnaderna som motsvarar den på deras ägor belöpande andelen i den totala försäljningssumman.

Kostnadsfördelningen i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut om statsbidrag och i promemorian redovisade grunder bör, heter det vidare, givetvis avgöras samtidigt med de anmälda anspråken så att var och en som anmält anspråk kan göra en så fullständig bedömning som möjligt av utfallet av förrättningen för hans vidkommande.

Uppenbarligen måste möjlighet finnas till en domstolsmässig överprövning av förrättningsresultatet. Sådan överprövning bör tillgå på

samma sätt som vid äganderättsutredning. Den som inte fått sitt anspråk godtaget av förrättningsmannen bör sålunda ha rätt att fullfölja talan till vederbörande fastighetsdomstol genom besvär. Likaså bör gode mannen ha möjlighet att begära överprövning av anspråk som godtagits av förrättningsmannen men som för gode mannen på objektiva grunder framstår som obefogade. Till undvikande av onödiga överklaganden i procedurfrågor och därav följande tidsutdräkt och kostnader bör emellertid rätten till fullföljd inskränkas till förrättningsbeslut som innefattar ett avgörande i materiellt hänseende, dvs. beslut om vem rätten till de av god man förvaltade medlen tillkommer och beslut om kostnadsfördelningen. Vidare bör fullföljd inte få ske förrän förrättningen avslutats.

I fråga om domstolsförfarandet i fullföljt mål anses i promemorian samma bestämmelser böra gälla som vid äganderättsutredning. Naturligtvis saknar flera bestämmelser i 16—18 kap. FBL, t. ex. 16 kap. 15 § om underrättelser till fastighetsregistret och de bestämmelser som avser tillvaratagandet av allmänna intressen, tillämplighet i nu ifrågakvarande mål. En generell hänvisning till dessa kapitel sägs dock knappast behöva leda till några tillämpningssvårigheter. Saklegitimerad att föra talan i domstol kan endast den anses vara som anmält anspråk på förvaltade medel samt gode mannen. Har beträffande de medel som belöper på viss myrslog eller andel därav endast ett anspråk anmälts och har anspråket bifallits, kan avgörandet alltså inte angripas av annan än gode mannen. Har anspråket däremot ogillats och anför den som gjort anspråket besvär, är gode mannen motpart i domstolsprocessen. Gode mannen torde inte kunna anses legitimerad att föra talan mot beslut som innebär att ingen skall anses berättigad till de medel som belöper på viss myrslog eller andel därav.

Alla frågor rörande rätten till förvaltade medel bör enligt promemorian anses slutligt avgjorda genom förrättningsmannens eller, om besvär anför, domstols avgörande. Sedan avgörandet vunnit laga kraft, bör det med andra ord — i motsats till vad som gäller i fråga om äganderättsutredning enligt ÄLL — äga rättskraft gentemot alla, oavsett om talan förts vid förrättningen eller inte.

I enlighet med vad som tidigare sagts bör, understryks i promemorian, förrättningsmannens eller, om besvär anför, domstols lagakraftvunna avgörande tillerkännas den verkan att gode mannen är skyldig att avge redovisning till den som genom avgörandet förklarats berättigad till andel i de förvaltade medlen. Redovisning och fördelning av medlen kan emellertid inte ske förrän alla eventuella besvär över förrättningen slutligt prövats. För fullgörande av redovisningsskyldigheten måste gode mannen ha tillgång till såväl förrättningsmannens avgörande beträffande rätten till medlen och fördelningen av förrättningskostnaderna som domstols lagakraftvunna utslag och slutliga beslut. Innan medlen redo-

visas till dem som förklarats berättigade därtill, skall de förrättningskostnader, som enligt förrättningsmannens eller högre instans beslut hänför sig till ifrågavarande godmanskap, samt arvode och kostnadsersättning i anledning av gode mannens talan vid förrättningen och i besvärsmål utbetalas ur den av gode mannen förvaltade förmögenhetsmassan. Vad som därefter återstår av medlen jämte upplupna räntor redovisas enligt vad förrättningsmannen eller domstol fastslagit. Till var och en som har rätt att utfå andel i medlen skall alltså gode mannen utge så stor del av den på fördelningsdagen förefintliga behållningen som motsvarar den vid förrättningen bestämda kvotdelen.

Som tidigare nämnts framhålls i promemorian att det torde vara oundvikligt att i åtskilliga fall varken förrättningen eller domstolsprövningen leder till att de medel som belöper på viss myrslog kan slutredovisas av gode mannen enligt de nu förordade bestämmelserna. Ovissheten om rätten till medlen kan alltså kvarstå trots den verkställda utredningen. För att godmanskapet i så fall skall kunna avvecklas krävs särskilda bestämmelser. Den principlösning av detta problem som förmynderskapsutredningen föreslagit är enligt promemorian ändamålsenlig. Man kan vidare, sägs det, svårligen finna någon lösning som bättre tillgodoser ortsbefolkningens intressen i sammanhanget. Det bör inte komma i fråga att på sätt som föreslagits tillerkänna ett privaträttsligt subjekt som Ore fiskevårdsområde rätten till överskjutande medel, även om subjektet i fråga förpliktas att avsätta medlen till en fond för tillgodoseende av ett allmänt intresse. På grund av det anförda föreslås i promemorian att de medel till vilka ingen ägare kunnat återfinnas redovisas till vederbörande kommun för att av denna avsättas till en fond för naturvårdande eller liknande åtgärder inom den trakt där skifteslagets mark är belägen. Genom en sådan ändamålsbestämning kan fonden användas också för exempelvis fiskevård. När gode mannen fullgjort sin redovisningsskyldighet, bör han givetvis anses ha slutfört sitt uppdrag, varefter han kan entledigas.

5 Remissyttrandena över promemoriaförslaget

Promemoriaförslaget har vid remissbehandlingen fått ett övervägande gott mottagande.

Svea hovrätt finner det angeläget att godmanskapen avvecklas och att åtgärder vidtas som kan leda till att därtill berättigade personer kommer i åtnjutande av de medel som rätteligen tillhör dem. Den i promemorian valda vägen att efter mönster i ALL åstadkomma detta resultat anser hovrätten ändamålsenlig.

Lantmäteristyrelsen, som i sitt yttrande framför allt fäster avseende vid förslagets användbarhet för lösandet av de aktuella problemen inom Ore socken, anser det också angeläget att möjlighet öppnas till

avveckling av godmansförvaltningen. Styrelsen finner lagstiftning ofrånkomlig. Att nu finna en lösning till disposition av medlen som medför ett materiellt helt riktigt resultat torde vara omöjligt med hänsyn till den långa tid som förflutit sedan myrslogslängden upprättades och myrslogarna hävdades. Det gäller enligt styrelsen att skapa ett förfarande som från formell synpunkt tillgodoser intresset av en anspråksprövning och som samtidigt leder till ett resultat som uppfattas som rättvist bland skiftesdelägarna i gemen, allt till rimliga kostnader. Som en följd härav rekommenderar styrelsen en äganderättsutredning med syfte att ge enskilda rättsägare tillfälle att framställa anspråk på tidigare äganderätt till myrslogar. Styrelsen finner promemorieförslaget kunna i huvudsak ligga till grund för lagstiftning.

Enligt *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, vars yttrande också är inriktat på myrslogarna i Ore, kan myrslogsmedlen inte bli föremål för en reell äganderättsutredning, om man därvid tillämpar regler som nära överensstämmer med dem i ALL. Det krävs enligt länsstyrelsens mening supplerande, mera konkreta direktiv för att en utredning skall kunna verkställas som inte liksom tidigare utredningar slutar med ett resultat som inte innebär någon reell utredning. Enligt länsstyrelsens mening kan en lösning av myrslogsproblemet diskuteras fram efter skilda linjer. Ett alternativ kan byggas på presumptionen att den likvidutväxling mellan byarna, som redovisats i 1845 års myrslogslängd och som avsåg att ordna upp slogarnas bytillhörighet, verkligen kom till stånd. Vissa skäl talar för att likvidutväxling skedde i enlighet med myrslogslängden och ingenting finns som talar däremot. Huruvida likviderna verkligen utväxlats har emellertid inte kunnat med säkerhet utrönas. I ett annat alternativ kan man bygga på antagandet att likvidutväxlingen inte skett och i stället ta fasta på sambandet mellan de vid storskiftesinägodelningen redovisade ägarna och slogägarna enligt myrslogslängden. Som ytterligare ett alternativ upptas utredning av äganderätten via släktskap med de vid storskiftet upptagna slogägarna. Länsstyrelsen framhåller som ett sista alternativ det av Ore fiskevårdsområde framförda förslaget om att fiskevårdsområdet skall motta och förvalta myrslogsmedlen.

Länsstyrelsen ställer sig omedelbart avvisande till de båda sistnämnda alternativen. Metoden att utreda äganderätten via släktskap med de i myrslogslängden sägs bli ytterst kostsam och det kan enligt länsstyrelsen starkt ifrågasättas om dess resultat verkligen skulle kunna anses rimligt. Med hänsyn till att i Ore fiskevårdsområde ingår även åtskilliga andra skifteslag än de från vilka myrslogsmedlen härrör anförs vidare att fiskevårdsområdet inte bör komma i fråga som mottagare och förvaltare av medlen.

Beträffande det alternativ som förutsätter att likvidutväxling skett mellan byarna anförs länsstyrelsen att en sådan utväxling innebar att

varje byskifteslag blev ägare till de myrslogar som fanns inom byns rågång. Det synes då berättigat påstå att myrslogarna därefter fått karaktären av gemensam tillhörighet till byn, närmast bysamfälligheter. De av god man förvaltade medlen är under angivna förutsättning alltså att betrakta som härrörande från försäljning av bysamfälld mark och beloppen bör överlämnas till bysamfällighetsförvaltningarna i resp. skifteslag för att användas i enlighet med samfälligheternas reglementen.

I fråga om det återstående alternativet anför länsstyrelsen att ortsbefolkningen tydligen ansett det självklart att varje myrslog utgjorde tillbehör till visst vid åbodelningen på inägorna utlagt hemman, med vilket myrslogen sambrukades vid tiden för storskiftet. Ägarna av de jordtalsfastigheter vari varje hemman nu är uppdelat bör enligt detta betraktelsesätt anses efter sina jordtal vara ägare av de myrslogar som vid nämnda tid låg i sambruk med hemmanet. Detsamma bör också gälla köpeskillingarna för myrslogarna. Med storskiftesåbons myrslogsinnehav som grund kan man bygga upp ett "fastighetsträd" som presumeras återspegla en uppdelning av myrslogarna vilken ter sig rimlig mot bakgrund av vad som skett med hemmanet. Detta alternativ förutsätter att särskild förrättning för fördelning av myrslogsmedlen äger rum, varvid rätt till myrslog kan fastslås på grund av anspråk i den ordning som föreskrivs i ALL. Promemorieförslaget kan enligt länsstyrelsens uppfattning i princip godtagas. Presumtionen att den uppdelning som skett av storskifteshemmanen är tillämplig också på myrslogarna fordrar emellertid vissa ändringar och tillägg i 7, 9, 14 och 16 §§ promemorieförslaget. Denna presumtion skulle användas i de fall då framställda anspråk inte kan i rimlig grad underbyggas.

Vid valet mellan de båda sist skisserade alternativen uttalar länsstyrelsen att det som utgår från ett samband mellan storskifteshemmanen och myrslogarna bäst torde svara mot jordägarnas i sammanhanget kraftigt poängterade rättvisekrav. Länsstyrelsen förordar därför en lösning enligt detta alternativ. Därvid förutsätts att av rimlighetsskäl hela förrättningskostnaden stannar på det allmänna.

Med anledning av vad som anføres i promemorian i fråga om styrkan av den bevisning som bör krävas för bifall till anspråk på de av god man förvaltade medlen framhåller *lantmäteristyrelsen* att möjligheterna att utreda äganderätten till myrslogarna ytterligare har försvårats allteftersom tiden gått. Det finns vidare anledning förmoda att personer, som i och för sig skulle vara berättigade till andel i medlen, numera förlorat intresset för sin på mistat markinnehav grundade rätt till dessa. Under alla förhållanden måste det anses klart att samma, till själva markområdena knutna intresse inte kan påräknas vid förrättning enligt promemorieförslaget som vid vanlig äganderättsutredning. Att detta kan medverka till oriktiga resultat eller i varje fall till be-

tydande svårigheter för förrättningsmannen vid bedömningen av anspråks befogenhet förefaller styrelsen uppenbart. Enbart kännedomom härom kan framlocka oriktiga anspråk och det kan även tänkas att obefogade anspråk framställs i vetskap om att det inte medför några risker vare sig rättsligt eller ekonomiskt. Dessa synpunkter anför styrelsen som skäl för en mera restriktiv inställning vid prövningen av anspråken än vad som nu gäller vid äganderättsutredning. Att i detalj ange vilken bevisning som bör krävas torde enligt styrelsen vara omöjligt med hänsyn till den mångfald faktorer som tillsammans ger bevisningen innehåll. Med hänsyn till den i detta sammanhang ringa betydelse som får tillmätas det förhållandet att ett anspråk lämnats obesträtt bör vederbörande emellertid med handlingar eller andra bevismedel styrka sig vara ägare till området före försäljningen av slogarna. Om en strängare prövning av anspråken sker i enlighet med vad styrelsen förordar synes välgrundade anspråk inte lida förfång. Lagstiftningens huvudsyfte kan inte heller sägas bli förnärrat genom kravet på styrkt äganderätt. Härigenom närmas rättsläget endast till vad som gällde under laga skiftet, anför styrelsen.

Vad angår fördelningen av förrättningskostnaderna anför *lantmäteristylelsen* att alternativ till promemorieförslaget kan tänkas. Ett alternativ är att staten i likhet med vad förhållandet var vid det bakomliggande laga skiftet svarar helt för kostnaderna. Ett annat är att kostnaderna fördelas mellan alla som framställer anspråk vid förrättningen, oberoende av om anspråken bifalls eller ej. Styrelsen gör den bedömningen att kostnaderna i princip bör bestridas med allmänna medel med hänsyn till att situationen uppkommit huvudsakligen som en följd av myndigheters rättstillämpning. De goda erfarenheter man har från förrättningar där sakägarna deltar i kostnaderna föranleder dock styrelsen att rekommendera att statsbidrag inte utgår till hela kostnaden. För en viss del bör enskilda medel svara. Denna del bör tas ur de förvaltade medlen.

Ore kommun, Ore sockens jordägares undantagsförvaltning samt *delägarna i Näsens gemensamhetsskog nr 1* anser att förrättningskostnaderna helt bör bestridas av staten. Delägarna motiverar detta med att de inte ställt några krav på ny förrättning och inte heller är orsak till att ny förrättning, vari de inte kan se något positivt, kommer till stånd.

Vid remissbehandlingen har kritik riktats mot vad som i promemorian föreslagits om dispositionen av de medel, beträffande vilka förrättningen blir resultatlös. *Lantmäteristylelsen, länsstyrelsen i Kopparbergs län, Ore kommun* och *Ore sockens jordägares undantagsförvaltning* föreslår att de på varje skifteslag belöpande medlen överlämnas till resp. bysamfällighetsförvaltning. Utan att framföra något eget förslag anför *Ore fiskevårdsområde* i sitt yttrande att frågan om godmanskapens avveckling främst berör skiftesdelägarna i byarna. *Delägar-*

na i Nässets gemensamhetsskog nr 1 föreslår i första hand att de skall få de medel som belöper på Nässets skifteslag. I andra hand föreslås att medlen överlämnas till Ore kommun och fonderas för att användas till allmännyttiga ändamål inom Nässets by.

Riksantikvarieämbetet framhåller att inte bara naturvårdande utan också kulturvårdande åtgärder bör kunna tillgodoses med de överskjutande medlen. Det måste anses ligga i ortsbefolkningens intresse i lika hög grad att t. ex. fåbodar och kulturlandskapet kring dessa bevaras som att naturvårdsintressen tillgodoses. Ämbetet föreslår därför att den eller de fonder som inrättas bestämmas för natur- och kulturvårdande ändamål.

Den särskilda frågan rörande Östansjö—Östansviks skifteslag tas upp av lantmäteristyrelsen och länsstyrelsen i Kopparbergs län. Lantmäteristyrelsen anför att det å ena sidan kan göras gällande att köparna bör hållas skadeslösa för åtgärder som de vidtagit i förlitan på lokala och regionala myndigheters åtgöranden. Å andra sidan, fortsätter styrelsen, kan framhållas att köparnas antagande att myrslogarnas ägare inte skulle låta sig avhöra framstår som en spekulation av sådan art att den knappast bör berättiga till gottgörelse. Gottgörelsen skulle f. ö. bli beroende av utfallet av en annan spekulation, nämligen förväntningarna vid tiden för köpen beträffande prissättningen vid kommande ståndsokogslikvid. Sammanfattningsvis finner styrelsen att tillräckliga skäl knappast synes föreligga för en särbehandling av förhållandena inom Östansjö—Östansvik. Enligt länsstyrelsen i Kopparbergs län däremot synes skäl föreligga att införa en särregel beträffande detta skifteslag under förutsättning att man meddelar en generell regel om destination av myrslogsmedel, dvs. väljer det av länsstyrelsen anvisade alternativ som bygger på presumptionen att likvidutväxlingen mellan byarna skett i enlighet med 1845 års myrslogslängd. Särregeln skulle innebära att prissättningen på myrslogar inom ifrågavarande skifteslag blir densamma som i övriga skifteslag och att endast en tredjedel av de för Östansjö—Östansvik förvaltade medlen överlämnas till bysamfällighetsförvaltningen, medan återstående två tredjedelar överlämnas till de nuvarande ägarna av myrslogarna.

Beträffande enskildheterna i promemorieförslaget anför Svea hovrätt att det kan antas att, sedan det i socknen blivit känt att förrättning skall hållas, åtskilliga personer kommer att redan före första sammanträdet anmäla sina anspråk hos förrättningsmannen. Sådan person bör enligt hovrätten givetvis erhålla personlig kallelse till första sammanträdet.

Enligt lantmäteristyrelsen bör förrättningsmannen ha samma möjlighet som vid vanlig äganderättsutredningsförrättning och förrättning enligt FBL att bestämma särskild ordning för delgivning. Lantmäteristyrelsen anför vidare att ÄLL i promemorieförslaget har frångåtts beträffande avslutande av förrättningen, sannolikt i avsikt att förenkla

förfarandet. Härigenom har man emellertid, påpekar styrelsen, avskurit möjligheten att kalla till avslutningssammanträde vid tidigare sammanträde. Detta senare förfarande innebär en väsentlig förenkling jämfört med skyldigheten att tillstålla alla sakägare underrättelse. Med samma besvär kunde man då i stället skriftligen kalla samtliga till avslutningssammanträde. Att förrättningen avslutas vid sammanträde har bl. a. fördelarna att ingen tvekan behöver råda om från vilken tidpunkt besvärstiden skall räknas och att besvärshänvisning och andra upplysningar kan lämnas muntligen.

6 Föredraganden

När laga skiften påbörjades på Dalbyns, Nässets och Östansviks skifteslag samt Sunnanheds, Norrboda och Sörboda sammanförda skifteslag, allt i Ore jordregistersocken, ägdes de inom skifteslagen belägna myrslogarna av dem som slogarna tillfallit genom laga fång från de vid storskiftet på 1840-talet antecknade ägarna. Vilka personer som på den angivna grunden var rätta ägare måste dock av flera anledningar ha varit ovisst i fråga om många och troligen det alldeles övervägande antalet slogar. Någon närmare utredning rörande äganderätten till myrslogarna verkställdes inte heller vid laga skiftena. I stället förordnades gode män med uppgift att bevaka bortovarande delägares rätt till myrslogar och förvalta vad som kunde tillfalla sådan delägare. Under skiftesförrättningarna såldes alla myrslogarna av gode männen. Den som vid påbörjandet av laga skiftena var ägare till myrslog är således numera hänvisad till att söka få ut den på myrslogen belöpande andelen i köpeskillingen, som förvaltas av gode männen.

I promemorian anförs att resultatet av tillvägagångssättet med godmansförordnanden som ersättning för en närmare utredning av äganderättsförhållandena beträffande myrslogarna framstår som klart otillfredsställande. För sakägarna har inte bara deras äganderättsanspråk på myrslogar och det ägokrav, som dessa representerade vid laga skiftena, övergått till anspråk på andel i försäljningssumman utan också deras möjligheter att hävda anspråken försämrats. För det allmännas del innebär förfarandet att godmanskapen i praktiken inte kan avvecklas enligt gällande lagstiftning. Med hänsyn till det anförda bör enligt promemorian särskild lagstiftning genomföras i syfte dels att möjliggöra utredning av frågan vem de av god man förvaltade medlen rättligen tillkommer och dels att avveckla godmanskapen. Denna lagstiftning bör, sägs det vidare i promemorian, ges generell giltighet men utformas så, att den inte kan åberopas som stöd för framtida godmansförordnanden i likartade fall.

Remissinstanserna har allmänt godtagit förslaget att med hjälp av särskild lagstiftning undanröja de olägenheter från enskild och allmän syn-

punkt som blivit följden av ett sådant förfaringssätt som kommit till användning vid de nyssnämnda skiftesförrättningarna i Ore. Också jag ansluter mig till uppfattningen att lagstiftning med angivna syfte är påkallad.

I promemorian anförs att mönstret till en lagstiftning om utredning av äganderättsförhållandena naturligen kan hämtas från de bestämmelser om äganderättsutredning som numera finns i lagen (1971: 1037) om äganderättsutredning och legalisering (ÄLL). Utredning av nu ifrågasvarande slag anses böra liksom äganderättsutredning enligt ÄLL ske vid förrättning. Förrättningens omfattning begränsas till en utredning rörande befogenheten av framställda anspråk på andel i de av god man förvaltade medlen. Som skäl för denna begränsning åberopas i promemorian att resultatet av en fullständig utredning måste antas bli negativt i fråga om åtskilliga av de aktuella ägorna och att kostnaderna inte skulle stå i proportion till värdet av de av god man förvaltade medlen.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anser att någon reell äganderättsutredning med tillämpning enbart av regler som nära överensstämmer med ÄLL inte kan ske. Länsstyrelsen förordar att man tar fasta på sambandet mellan de vid storskiftesinägodelningen redovisade ägarna av storskifteshemmanen och myrslogsägarna enligt den vid storskiftet upprättade myrslogslängden. Länsstyrelsen föreslår en bestämmelse som innebär att om inga anspråk anmäls eller om anspråken är av den art att rimlig grund för avgörande av äganderätten saknas så får frågan avgöras på grundval av det äganderättsliga sambandet mellan storskifteshemman och myrslogar vid tiden för storskiftet.

Länsstyrelsen synes i sitt yttrande utgå från att lagstiftningen bör ha som målsättning att så långt det över huvud taget ligger inom möjligheternas gräns utreda vilka som har rätt till de förvaltade medlen, låt vara att utredningen skall underlättas genom den av länsstyrelsen förordade presumtionsregeln. En sådan fullständig utredning skulle med all säkerhet bli mycket komplicerad, tidsödande och kostnadskrävande. För många rättsägare gäller att värdet av deras andel i medlen är begränsat och att de inte anser sig ha något intresse i saken när det ändå förhåller sig så att rätten till själva marken gått förlorad. Jag ansluter mig därför till promemorians ståndpunkt att målsättningen för lagstiftningen bör vara mindre långtgående och begränsas till en utredning rörande befogenheten av de anspråk på andel i de förvaltade medlen som framställs vid förrättningen. Vid denna prövning kan det av länsstyrelsen berörda sambandet mellan storskifteshemmanen och myrslogarna givetvis vara en omständighet som bör beaktas. Det bör emellertid ankomma på den som handlägger förrättningen att beträffande varje anspråk ta ställning till frågan på vilka omständigheter avgörandet skall grundas. En presumtionsregel av det slag som länsstyrelsen förordar bör alltså enligt min mening inte komma i fråga.

I promemorian föreslås den avvikelser från ÄLL att det skall ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att ta initiativ till förrättning och förordna förrättningsman. Förslaget har lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Såvitt gäller initiativet till förrättning ansluter också jag mig till förslaget. För att uppnå överensstämmelse med fastighetsbildningslagen (FBL) och ÄLL föreslår jag emellertid den ändringen i förhållande till promemoriaförslaget att förrättning skall handläggas av fastighetsbildningsmyndigheten. I likhet med vad som är fallet vid förrättning enligt ÄLL (se prop. 1971: 180 s. 60) bör biträde av gode män kunna undvaras. Jag föreslår därför att fastighetsbildningsmyndigheten skall bestå endast av en förrättningslantmätare.

Beträffande förrättningshandläggningen innebär promemoriaförslaget i korthet följande. Förrättningsmannen skall inledningsvis skaffa de offentliga handlingar rörande myrslogarna, som kan finnas tillgängliga och som kan vara av betydelse för utredningen. De som vill göra anspråk på de förvaltade medlen skall beredas tillfälle att ta del av det insamlade utredningsmaterialet vid sammanträde under förrättningsmannens ledning. Kungörelse om första sammanträdet skall anslås på kommunens anslagstavla och införas i lämplig tidning. Personliga kallelser skall inte utfärdas utom till gode mannen. Dennes uppgift vid förrättningen skall närmast vara att tillse att uppenbart orimliga anspråk på de förvaltade medlen inte bifalls. Första sammanträdet skall mynna ut i ett föreläggande för den som vill göra anspråk på de förvaltade medlen att inom viss tid, minst en månad, anmäla sitt anspråk och tillföra utredningen det material över vilket han förfogar. Även anspråk som framställs efter anmälningstidens utgång skall dock beaktas av förrättningsmannen. Denne skall upprätta en sammanställning över anmälda anspråk och verkställa de kontroll- och kompletteringsåtgärder som kan ske utan alltför stora svårigheter eller kostnader. Ytterligare minst ett sammanträde skall hållas för att intressenterna skall kunna ta del av sammanställningen. Också till andra förrättningsmannen än det första skall kungörelse utfärdas men denna behöver inte införas i tidning. Personliga kallelser skall tillställas dem som anmält anspråk. I likhet med vad som gäller vid fastighetsbildningsförrättning får kallelse ske genom att förrättningsmannen vid sammanträde tillkännager tid och plats för nästa sammanträde. När behövt antal sammanträden hållits, skall förrättningsmannen ta ståndpunkt till de anmälda anspråken. Han skall alltså på grundval av den förebragta utredningen pröva om den som anmält anspråk eller dennes rättsföreträdare vid tidpunkten för gode männens försäljning av myrslogarna varit ägare till myrslog eller del därav. Vid bifall till anmält anspråk skall vederbörande förklaras berättigad att av de medel som förvaltas av god man få ut så mycket som svarar mot den på den aktuella myrslogen eller myrslogs-

delen belöpande andelen av den sammanlagda köpeskillingen för myrslogarna inom ifrågavarande skifteslag.

Promemorieförslaget har med ett par undantag som jag strax återkommer till godtagits eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Förslaget synes mig väl avvägt och torde komma att ge alla intresserade goda möjligheter att utveckla sin talan. Förslaget skapar också förutsättningar för en så inträngande prövning i sak som i detta läge är praktiskt möjlig. Jag ansluter mig därför till förslaget med den förut angivna avvikelsen i fråga om vem som skall handlägga förrättningen.

Vid remissbehandlingen har som nyss antyddes anförts några detalj-
anmärkningar mot promemorieförslaget i fråga om förrättningens handläggning. Enligt Svea hovrätt bör den som redan före första sammanträdet anmält anspråk på de förvaltade medlen erhålla personlig kallelse till detta sammanträde. Lantmäteristyrelsen anser att förrättningsmannen bör ha samma möjlighet som vid vanlig äganderättsutredningsförrättning och förrättning enligt FBL att bestämma särskild ordning för delgivning. Styrelsen framför vidare vissa synpunkter på frågan hur förrättningen bör avslutas. Promemorieförslaget innebär att förrättningsmannen skall upprätta förteckning över anspråk som bifalls och meddela beslut om fördelningen av förrättningskostnaderna samt att förrättningen anses avslutad sedan förteckningen och kostnadsfördelningsbeslutet anslagits på kommunens anslagstavla. Vidare skall enligt förslaget underrättelse om anslaget omedelbart tillställas alla som anmält anspråk. Enligt lantmäteristyrelsen bör förrättningen i stället kunna avslutas vid sammanträde. Detta innebär enligt styrelsen både en förenkling och den fördelen att ingen tvekan behöver råda om från vilken tidpunkt besvärstiden skall räknas.

Enligt min egen åsikt torde det kunna hållas för visst att den som anmäler anspråk före första sammanträdet också tar del av kungörelsen om detta sammanträde. Svea hovrätts förslag om att personlig kallelse till första sammanträdet skall tillställas sådan person innebär ökat arbete och ökade kostnader. Jag är därför inte beredd att tillmötesgå förslaget. Däremot har jag ingen erinran mot de av lantmäteristyrelsen framförda synpunkterna. Dessa bör alltså godtas. I fråga om avslutande av förrättning synes det lämpligaste vara att detta alltid sker vid sammanträde. Förteckning över bifallna anspråk och kostnadsfördelningsbeslut bör ändå anslås snarast.

I fråga om styrkan av den bevisning som bör krävas för bifall till framställt anspråk framhålls i promemorian att ledning kan hämtas från vad som gäller vid vanlig äganderättsutredning. Vid sådan anses ett obesträtt anspråk i förening med hävd tillräckligt som grund för att ta upp vederbörande som ägare. Enligt lantmäteristyrelsen bör emellertid för bifall till framställt anspråk på del i de förvaltade medlen krävas att den som framställer kravet med handlingar eller andra bevis-

medel styrker att han var ägare till myrslogen i fråga före gode mannens försäljning.

I fråga om myrslogarna i Ore torde det enligt min mening inte annat än i rena undantagsfall vara möjligt att förebringa full bevisning för ett framställt anspråk. Vilket mått av sannolikhet som bör krävas för bifall till ett anspråk synes dock inte böra eller ens kunna närmare anges i lagtexten utan frågan bör överlämnas till fastighetsbildningsmyndighetens och de överprövande instansernas bedömning. Klart är dock att den omständigheten att ett anspråk lämnas obesträtt inte i och för sig räcker för bifall till anspråket. Som anförs i promemorian bör för bifall krävas att anspråket vinner stöd också av andra omständigheter. Det anförda innebär att beviskravet bör sättas något lägre än lantmäteristyrelsen förordar, främst såtillvida att det bör vara av särskild betydelse om vederbörande kan visa längre tids hävd av myrslogen såsom särskild äga före gode mannens försäljning.

I promemorian tas härfter upp frågan om fördelningen av de vid förrättningen uppkommande kostnaderna. Vid såväl fastighetsbildningsförrättning som förrättning enligt ÄLL svarar utan särskilda bestämmelser därom varje sakägare själv för sina kostnader för t. ex. inställelse vid förrätningssammanträde eller anlitanade av juridiskt biträde. Motsvarande princip anses i promemorian böra gälla i förevarande sammanhang. Med hänsyn till de särskilda förhållandena föreslås dock uttrycklig bestämmelse därom. Beträffande sådana förrättningskostnader som avses i 2 kap. 6 § sista stycket FBL — taxeavgift, ersättning till sakkunnig m. m. — sägs i promemorian skäl tala för att staten svarar för dessa i samma utsträckning som vid äganderättsutredningsförrättning. Det slutliga ställningstagandet beträffande statsbidragets storlek föreslås dock få ankomma på Kungl. Maj:t. I den mån staten inte skall svara för förrättningskostnaderna skall dessa enligt promemorieförslaget tas ut av de av god man förvaltade medlen. Om förrättningen — såsom fallet torde bli i fråga om myrslogarna i Ore — omfattar flera skifteslag, skall kostnaderna enligt förslaget fördelas mellan dessa. Därvid skall varje skifteslag påföras så stor del av förrättningskostnaderna som motsvarar den på dess ägor belöpande andelen i den totala försäljningssumman.

De remissinstanser som uttalar sig i denna del anser att förrättningskostnaderna, åtminstone i princip, bör bestridas av staten. De goda erfarenheter man har från förrättningar där sakägarna deltar i kostnaderna föranleder dock lantmäteristyrelsen att inte rekommendera statsbidrag till hela förrättningskostnaden. Återstoden bör enligt styrelsen tas ur de förvaltade medlen.

I fråga om sakägares egna kostnader har promemorieförslaget inte föranlett några erinringar vid remissbehandlingen. Också jag godtar förslaget på denna punkt. När det sedan gäller frågan om ansvaret för

sådana förrättningskostnader som avses i 2 kap. 6 § sista stycket FBL talar enligt min mening starka skäl för att staten deltar i dessa. Beträffande formerna för statens deltagande föreslås i promemorian att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer kan förordna att förrättningskostnaderna helt eller delvis skall betalas av staten. Jag anser emellertid att man bör söka finna en form för statlig medverkan, som ligger inom ramen för de regler vilka f. n. gäller beträffande fördelning av kostnader för förrättning som handläggs av fastighetsbildningsmyndighet. Enligt lantmäteritaxan (1971: 1101) är det under vissa förutsättningar möjligt att sätta ned belopp som sakägare har att utge i ersättning för förrättningskostnader. Detta innebär att kostnaderna fördelas mellan staten och sakägaren i och med att staten genom beviljandet av nedsättning tar på sig en del av kostnadsansvaret. Nedsättning beviljas enligt taxan av lantmäteristyrelsen eller, efter delegation, av överlantmätarmyndigheten, fastighetsbildningsmyndigheten eller förrättningsmannen. Talan mot lantmäteristyrelsens beslut enligt taxan förs hos Kungl. Maj:t. Nedsättning kan ske bl. a. om ersättningen står i missförhållande till den nytta som förrättningen medför för sakägaren och förrättningen är av betydelse från allmän synpunkt. I detta fall kan nedsättning ske vid äganderättsutredning med högst 50 %. Nedsättning kan vidare ske med skäligt belopp, om annars särskilda skäl föreligger. Beträffande förrättning som avses med förevarande lagstiftning bör enligt min mening nedsättning på sistnämnda grund komma i fråga. Vid bedömning av nedsättningens storlek synes förrättningen böra jämföras med äganderättsutredning. På grund av det anförda föreslår jag att den i promemorian föreslagna bestämmelsen om statens kostnadsansvar får utgå. I dess ställe bör införas en bestämmelse om att förrättningskostnaderna i det fall att förrättningen omfattar flera skifteslag skall fördelas mellan dessa.

I promemorian framhålls att möjlighet uppenbarligen måste finnas till en domstolsmässig överprövning av förrättningsresultatet. Sådan överprövning föreslås tillgå på samma sätt som vid äganderättsutredning. Till undvikande av onödiga överklaganden i procedurfrågor och därav följande tidsutdräkt och kostnader skall rätten till fullföljd enligt förslaget dock vara begränsad till förrättningsbeslut som innefattar ett avgörande i materiellt hänseende, dvs. beslut om vem rätten till de av god man förvaltade medlen tillkommer och beslut om kostnadsfördelningen. Fullföljd skall inte heller få ske förrän förrättningen avslutats. I fråga om förfarandet i fullföljt mål görs i förslaget bara en hänvisning till 16—18 kap. FBL.

I denna del har promemoriaförslaget inte föranlett några anmärkningar vid remissbehandlingen. Inte heller jag har något att invända mot förslaget. Detta bör således godtas. Vad som nu sagts gäller även de i promemorian gjorda, i det föregående (s. 20) återgivna uttalandena beträffande vissa processrättsliga problem.

Förrättningsmannens eller, om besvär anförs, domstols lagakraftvunna avgörande bör enligt promemorian tillerkännas den verkan att gode mannen är skyldig att avge redovisning till den som genom avgörandet förklarats berättigad till andel i de förvaltade medlen. Innan redovisning sker skall de förrättningskostnader, som enligt förrättningsmannens eller högre instans beslut hänför sig till ifrågavarande godmanskap, samt arvode och kostnadsersättning i anledning av gode mannens talan vid förrättningen eller i besvärsmål utbetalas ur den av gode mannen förvaltade förmögenhetsmassan. Av återstoden jämte upplupna räntor skall gode mannen till var och en som har rätt att utfå andel i medlen utge så stor del som svarar mot den kvotdel som bestämts vid förrättningen eller genom lagakraftvunnet avgörande i besvärsmål.

Promemorieförslaget har inte heller i denna del mött någon kritik vid remissbehandlingen. Också jag anser att förslaget bör godtas med den reservationen att vad som i promemorian sägs om förrättningsmannen bör gälla fastighetsbildningsmyndigheten.

I promemorian föreslås att de medel till vilka ingen ägare kunnat återfinnas redovisas till vederbörande kommun för att av denna avsättas till en fond för naturvårdande eller liknande åtgärder inom den trakt där skifteslagets mark är belägen. Gode mannen bör enligt promemorieförslaget anses ha slutfört sitt uppdrag, när han fullgjort sin redovisningsskyldighet.

Förslaget att de överskjutande medlen skall överlämnas till vederbörande kommun har väckt stark kritik vid remissbehandlingen. I allmänhet föreslår remissinstanserna i stället att de på varje skifteslag belöpande medlen överlämnas till resp. bysamfällighetsförvaltning. Riksantikvarieämbetet föreslår för sin del att den eller de fonder som inrättas skall bestämmas inte bara för naturvårdande utan också för kulturvårdande ändamål.

För egen del vill jag ansluta mig till uppfattningen att medlen bör tillföras resp. bysamfällighetsförvaltning. Därigenom kommer medlen den personkrets till godo inom vilken de verkliga ägarna främst torde vara att söka. Detta är otvivelaktigt den från rättvisesynpunkt mest tilltalande lösningen. Redan f. n. har bysamfällighetsförvaltningen inom vart och ett av de aktuella skifteslagen i Ore socken en tämligen fast organisation. Det finns anledning att i detta sammanhang också peka på det förslag till lag om förvaltning av samfälligheter som lagts fram i prop. 1973: 160. Denna lag, som är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1974, öppnar möjlighet till en förvaltningsorganisation i ännu fastare former. Sålunda kan särskild juridisk person, s. k. samfällighetsförening, bildas för förvaltning av samfällighet och samma förening kan handha förvaltningen av flera olika slag av samfälligheter. Det torde kunna förväntas att samfällighetsförvaltningar av den omfattning som de aktuella förvaltningarna i Ore har ombildas till samfällighetsföreningar.

Vid angivna förhållanden torde några olägenheter från förvaltningsynpunkt inte behöva befaras, om de överskjutande myrslogsmedlen tillförs bysamfällighetsförvaltningarna. Jag föreslår därför den ändringen i förhållande till promemorieförslaget att gode mannen åläggs skyldighet att överlämna de efter redovisning i enlighet med förrättningsresultatet återstående medlen till den samfällighetsförening eller motsvarande organisation, som förvaltar för skifteslaget samfällda ägor. Därvid bör uppenbarligen ingen föreskrift meddelas om användningen av medlen utan dessa bör användas på sätt som beslutas av organisationen.

Promemorieförslaget tar upp bestämmelser om att gode mannen skall avge sluträkningar i samband med att han utger de förvaltade medlen till därtill berättigade. Bestämmelserna, som lämnats utan erinran vid remissbehandlingen, är enligt min mening ändamålsenliga och bör därför godtas. Jag vill dock framhålla att föräldrabalken innehåller bestämmelser angående upprättande och granskning av sluträkning m. m. Dessa bestämmelser är givetvis avsedda att gälla också sådan sluträkning som nu är i fråga, i den mån bestämmelserna med hänsyn till godmanskapens särskilda beskaffenhet är tillämpliga.

Ett par remissinstanser tar slutligen upp frågan om särskilda bestämmelser skall meddelas rörande myrslogarna i Östanviks skifteslag. Köparna torde på grund av berörda myndigheters utfästelser ha förlitat sig på att de skulle få tillbaka de i allmänt förvar nedsatta köpeskillingarna efter tjugo år enligt den särskilda bestämmelsen därom i lagen (1927: 56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar. Med hänsyn härtill ifrågasätts i remissyttrandena särbestämmelser för detta fall. Lantmäteristyrelsen ställer sig dock avvisande till en särbehandling.

Jag delar lantmäteristyrelsens mening att det inte kan anses påkallat att meddela andra bestämmelser i fråga om Östanviks skifteslag än i övrigt.

I enlighet med här redovisade överväganden har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag. Några ytterligare kommentarer till bestämmelserna i lagförslaget torde inte behövas.

7 Hemställan

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att antaga förslaget till lag om avveckling av vissa godmanskap
för delägare i skifteslag.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Bilaga 1
Förslag i Ds Ju 1970: 24

Förslag till**Lag om avveckling av vissa godmanskap, som inskrivits vid Nedansiljans domsagas häradsrätt**

1 §

Den som av Nedansiljans domsagas häradsrätt förordnats att såsom god man för bortovarande delägare i de myrslogar, vilka omfattas av lantmäteriförrättning i samband med laga skifte inom skifteslaget, bevaka sådan delägars rätt och förvalta vad som må tillfalla delägare av myrslog, och som ännu förvaltar penningmedel på grund av sådant godmanskap, är skyldig att inleverera dessa medel till Ore kommun.

Där ej överförmyndaren medger anstånd skall denna skyldighet fullgöras inom tre månader från det denna lag trätt i kraft. Sedan skyldigheten fullgjorts skall gode mannen anses ha slutfört sitt uppdrag.

2 §

Det åligger överförmyndaren att tillse, att den i 1 § stadgade skyldigheten fullgöres.

3 §

Ore kommun skall avsätta inlutna medel till en fond, benämnd Ore sockens naturvårdsfond, vilken skall stå under kommunens förvaltning.

Sedan medel ur fonden utbetalats till den eller dem, vars rätt till andel ur medlem kunnat styrkas på sätt som stadgas i särskild lag, skall återstoden av fondens medel och avkastningen därav användas till naturvårdande åtgärder inom Ore socken.

Närmare bestämmelser om fonden och dess förvaltning meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den

Bilaga 2
Förslaget i Ds Ju 1972: 3

Förslag till**Lag om avveckling av vissa godmanskap för bortovarande delägare i skifteslag**

Härigenom förordnas som följer.

1 § Förvaltas penningmedel av god man för bortovarande delägare i skifteslag, som undergått laga skifte, får Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förordna att godmanskapet skall avvecklas enligt denna lag.

2 § Avveckling av godmanskap sker efter förrättning. Förrättningsman utses av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

3 § Den som vill göra anspråk på förvaltade medel skall anmäla anspråket vid förrättningen. Förrättningsmannen skall verkställa utredning beträffande anmälda anspråk och avgöra huruvida anspråken skall bifallas.

4 § Förrättningsmannen skall skaffa de skifteshandlingar, andra handlingar och uppgifter som behövs för utredningen. Han skall vidare hålla sammanträde med dem som vill göra anspråk på förvaltade medel.

5 § Förrättningsmannen skall utfärda kungörelse om tid och ställe för första sammanträde. Kungörelsen skall minst fjorton dagar före sammanträdet anslås på kommunens anslagstavla och införas i lämplig tidning. Gode mannen skall kallas till sammanträdet. Kallelsen skall i god tid före sammanträdet delges honom.

I kungörelsen och kallelsen anges ändamålet med förrättningen samt vilket skifteslag och vilka ägor förrättningen avser.

6 § Vid första sammanträdet skall förrättningsmannen redogöra för förrättningens omfattning och ändamål samt bereda de närvarande tillfälle att taga del av skifteshandlingar och övrig utredning.

Den som vill göra anspråk på förvaltade medel skall föreläggas att inom viss tid, minst en månad, hos förrättningsmannen muntligen eller skriftligen anmäla sitt anspråk samt förete de handlingar och meddela de upplysningar angående hävd och annat som han åberopar till stöd för anspråket. Föreläggandet skall snarast möjligt anslås på kommunens anslagstavla och införas i lämplig tidning.

7 § Förrättningsmannen skall tillse att innebörden av anmälda anspråk blir klarlagd samt upprätta sammanställning över anspråken och göra de undersökningar av betydelse för utredningen som skäligen kan anses påkallade.

Härefter skall nytt sammanträde hållas. De som anmält anspråk på förvaltade medel skall därvid få tillfälle att taga del av sammanställningen. I den mån oförenliga anspråk anmälts eller förhållandena annars ger anledning till det, skall förrättningsmannen redogöra för utred-

ningen i ärendet. De närvarande skall därjämte få tillfälle att slutföra sin talan.

8 § Om det behövs, får ytterligare sammanträden hållas.

Bestämmelserna i 5 § första stycket gäller även i fråga om andra sammanträden under förrättningen än det första. Kungörelse behöver dock ej införas i tidning. Den som anmält anspråk på förvaltade medel skall kallas till sådant sammanträde. Kallelsen skall i god tid före sammanträdet delges honom.

Har vid sammanträde tillkännagivits tid och ställe för nästa sammanträde, får detta hållas utan kungörelse och kallelser.

9 § Sedan behövliga sammanträden hållits, skall förrättningsmannen pröva vem som visat sådana skäl för sitt anspråk att han skall berättigas att utfå förvaltade medel som belöper på viss äga eller andel i sådan. Förrättningsmannen skall upprätta förteckning i enlighet härmed.

10 § Den som anmält anspråk på förvaltade medel svarar själv för sina kostnader med anledning därav. Ersättning för förrättningskostnaderna skall utgå ur de förvaltade medlen. Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer kan dock förordna att förrättningskostnaderna helt eller delvis skall betalas av staten. Förrättningsmannen skall meddela beslut om kostnadsfördelningen i samband med att förteckning enligt 9 § upprättas.

11 § Förrättningen anses avslutad sedan förteckning enligt 9 § och beslut om kostnadsfördelning enligt 10 § anslagits på kommunens anslagstavla. Underrättelse därom skall omedelbart tillställas alla som anmält anspråk på förvaltade medel.

12 § Talan mot förrättningsmannens beslut avseende innehållet i förteckning enligt 9 § eller fördelning av kostnader enligt 10 § föres genom besvär hos den fastighetsdomstol inom vars område skifteslagets mark är belägen. Besvärshandlingen inges till fastighetsdomstolen inom fyra veckor från den dag förrättningen avslutades. I fråga om förfarandet i mål som fullföljts äger 16—18 kap. fastighetsbildningslagen (1970: 988) motsvarande tillämpning.

13 § Förteckning enligt 9 § och beslut om kostnadsfördelning enligt 10 § skall genast överlämnas till gode mannen. Vad nu sagts gäller även domstols utslag eller slutliga beslut i mål som avses i 12 §.

Sedan förrättningsmannens beslut eller, om talan fullföljts mot beslutet, domstols utslag eller slutliga beslut i anledning av sådan talan vunnit laga kraft, skall gode mannen till var och en som enligt beslutet eller utslaget äger utfå medel utge vad som av behållna medel belöper på honom samt avge sluträkning för sin förvaltning i den delen.

14 § Sedan redovisning enligt 13 § andra stycket skett, skall gode mannen överlämna återstående medel till den kommun inom vilken skifteslagets mark är belägen och avge sluträkning beträffande sin förvaltning av dessa medel.

15 § Gode mannen skall anses ha slutfört sitt uppdrag, när han fullgjort sin skyldighet enligt 13 och 14 §§.

16 § Medel som överlämnats till kommun enligt 14 § skall avsättas till en fond för naturvårdande eller liknande åtgärder i den trakt där skifteslagets mark är belägen.

Närmare bestämmelser om fonden och dess förvaltning meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973.